

Впровадження програмного забезпечення обліку і контролю: потенційні переваги і реальні проблеми

Як ми вже зазначали в одній з попередніх публікацій [2], із впровадженням комп'ютерних інформаційних облікових систем, що базуються на сучасних інформаційних технологіях, бухгалтери та управлінці отримують численні переваги і виграє підприємство в цілому. Однак, проблема створення або впровадження таких систем на підприємстві залишається однією з найскладніших не тільки в Україні, але й у світі.

Спочатку зупинимось на **перевагах, які можуть отримати підприємства від впровадження комп'ютерних облікових інформаційних систем**. На сучасному етапі розвитку економіки та суспільства, із набуттям українським бізнесом потужної динаміки розвитку здавалося б, що користь від інформаційних технологій є очевидною. Проте, обстеження діяльності підприємств, яке здійснювалось автором на базі факультету економічних наук Національного університету "Кієво-Могилянська академія" протягом 2005-2006 років показало існування ряду проблем як щодо автоматизації діяльності підприємств, так і їхніх облікових підрозділів. Наприклад, із 36 обстежених шляхом опитування в 2006 році українських підприємств різних галузей та розмірів, розташованих у різних регіонах країни 14 зазначили, що бухгалтерський облік у них або не автоматизований взагалі, або автоматизовані його окремі ділянки!

Але ж переваги від впровадження обліково-економічних систем на підприємствах суттєві. Хоча й відрізняються за характером і обсягом залежно від завдань проекту автоматизації. А такі завдання можуть бути наступними:

- 1) автоматизація діяльності підприємства в цілому (часто передбачає впровадження систем автоматизації управління підприємствами класу ERP);
- 2) автоматизація виключно бухгалтерії (фінансового та податкового обліку);
- 3) автоматизація бухгалтерського обліку, але з метою також отримати інформаційний інструмент, який би допомагав вирішувати поточні управлінські задачі.

Впровадження управлінської ERP-системи є стратегічно важливим проектом для будь-якого підприємства [3]. Часто рішення про впровадження системи класу ERP ухвалюється для того, щоб замінити інформаційні системи, які вже не відповідають умовам бізнесу, що змінилися, або ж з метою отримати конкурентні переваги. Якщо говорити про управлінські інформаційні системи, то за даними закордонної преси, впровадження сучасних ERP-систем на підприємствах забезпечує наступний економічний ефект [10]:

- зростання ефективності виробничих потужностей – до 20 %;
- економія оборотних засобів – до 1-6 % від суми продаж;

- зниження виробничого браку – до 35 %;
- зниження страхових запасів на складах – до 40 %;
- зниження транспортно-заготівельних витрат – до 60 %;
- скорочення витрат на адміністративно-управлінський апарат – до 30 % тощо.

Як показує практика впровадження на російських та українських підприємствах, віддачу від інвестицій в автоматизовану систему управління отримують за рахунок:

- наскрізного і своєчасного оперативного-виробничого планування і обліку виробництва, що дозволяє на 20-30 % знизити втрати безпосередньо в цехах;
- зниження рівня запасів на складах – на 20-25 % (через 5-6 місяців після запуску системи);
- уникнення необлікованих недостач – 3-5 % від рівня запасів;
- зниження необґрунтованої видачі матеріалів в цехи – на 10-15%;
- зниження витрат допоміжних матеріалів на 20-30 %;
- зниження собівартості продукції за рахунок скорочення цехових і загальногосподарських витрат – на 3-5 %;
- зниження дебіторської заборгованості за рахунок її всебічного, персоніфікованого контролю – на десятки процентів;
- знищення необґрунтованих знижок при відвантаженні товару – 3-5% відвантажень.

Автоматизація тільки фінансового та податкового обліку потрібна насамперед самим бухгалтерам для ефективного виконання своїх функцій. І тут використання комп'ютерних програм надає ряд суттєвих можливостей і переваг саме щодо бухгалтерського обліку. Впровадження комп'ютерної техніки не вносить суттєвих змін до принципів бухгалтерського обліку, але техніка збору і обробки інформації удосконалюється. При цьому, як правило, надаються додаткові можливості контролю. Кожний з елементів бухгалтерської технології – документування господарських операцій, відображення облікової інформації на рахунках, інвентаризація змінюються за формою (табл.1).

Таблиця 1

Переваги автоматизованої обробки облікової інформації

Елемент бухгалтерської технології	Способи обробки облікової інформації	
	Паперовий	Автоматизований
1. Первинне документування: а) тип носіїв первинної інформації	Паперові носії первинної інформації.	Електронні (магнітні, оптичні) носії первинної інформації: електронні первинні документи, смарт-картки, штрихові коди.
б) проектування та створення форм первинних документів	Конструювання паперових форм первинних документів з врахуванням відповідних стандартів;	За допомогою програмних засобів можливе створення двох форм кожного первинного документу: форми, пристосованої для введення необхідних

	використання готових бланків документів.	реквізитів до комп'ютерної бази даних; форми для роздруку документів на папері
в) встановлення порядку здійснення записів в первинних документах	Розробка інструкцій із заповнення первинних документів	Заповнення документів відбувається згідно алгоритму з автоматичним розрахунком ряду реквізитів та контролем за правильністю їх введення
г) виписка первинних документів	Ручна виписка документів, потім – передача їх до бухгалтерії та обробка	Створення електронних документів під час здійснення господарських операцій та одночасна їх обробка і накопичення
2. Інвентаризація	Ручний перерахунок	Застосування технічних засобів (сканери штрихових кодів)
3. Оцінювання (методи списання, амортизації) активів	Використання найменш трудомісткого із методів (ЛІФО, ФІФО, середньої, фактичної собівартості тощо; для необоротних активів – вибір податкового методу амортизації)	Програмна реалізація найбільш оптимального способу оцінки; використання різних способів оцінки для різних груп матеріальних цінностей, необоротних активів та інших об'єктів обліку
4. Калькулювання	Обмежена номенклатура статей виробничих, адміністративних і цехових витрат, способу калькулювання виробів тощо	Побудова багаторівневих розрізів статей витрат, необхідних для потреб управління. Можливість використання декількох розрізів обліку (в розрізі виробничих підрозділів, видів продукції, статей та елементів витрат, переділів)
5. План рахунків та аналітичний облік	Ієрархічна структура субрахунків та обмежена номенклатура аналітичних рахунків	Використання декількох планів рахунків, розробка багаторівневої ієрархічної та багатовимірної паралельної структури субрахунків та аналітичних рахунків

Основні переваги технології первинного документування в комп'ютерних облікових системах наступні:

а) обробка первинної інформації здійснюється за принципом об'єднання процесів складання первинного документа та введення його до бази даних;

б) часто можна налагодити автоматичну реєстрацію первинної інформації за допомогою технологічних датчиків, сканерів штрихових кодів, касових апаратів, смарт-карток, електронних зважувальних пристроїв, годинників, лічильників, вимірювальної тари тощо без ручного введення.

Інвентаризація із використанням штрихових кодів здійснюються значно швидше. До того ж, заміна ручного перерахунку зчитуванням етикеток зі штрих-кодами дозволяє проводити переоблік та інвентаризацію запасів та інших матеріальних цінностей без припинення поточних операцій на складах, в магазинах або в цехах.

Бухгалтерська оцінка – важливий інструмент обліковця, що впливає на відображення господарських операцій в звітності. На практиці бухгалтери за умов ручної бухгалтерії використовують лише найменш трудомісткі способи оцінки. Наприклад, для всіх запасів використовують метод оцінки їхнього списання за середньозваженою ціною. Застосування комп'ютерних програм дозволяє

використовувати найбільш оптимальний спосіб оцінки окремо для кожної групи облікових об'єктів, не збільшуючи трудомісткості обліку. Наприклад, для насипної сировини (борошна, щебеню) – більше відповідає за економічним змістом FIFO, оскільки бункер може заповнюватись зверху, а випорожнюється знизу. Натомість, для обліку комплектуючих (наприклад автомобільних двигунів на складі автозаводу) більший сенс може мати LIFO – оскільки на складах звичайно забирають в цьому випадку найближчі до виходу предмети. Як показує досвід, якщо паперова бухгалтерія змушена обліковувати такі різні за своїм виробничим змістом запаси, то завжди обирається метод не найбільш доцільний для підприємства, а найбільш простий для застосування.

Те саме стосується й вибору методу амортизації необоротних активів. Як показало опитування, на переважній більшості підприємств (29 з 36 опитаних), і навіть на тих, на яких облік автоматизований, бухгалтери у фінансовому обліку для спрощення застосовують податковий метод нарахування амортизації. Натомість, при роздільному веденні податкового і фінансового обліку в автоматизованій програмній системі можливо було б, наприклад, застосовувати в фінансовому обліку метод прискореної амортизації основних засобів та необоротних активів. Але це безпосередньо впливає на якість інформації, яка подається у фінансової звітності, і на прийняття рішень користувачами цієї звітності!

При застосуванні комп'ютерних програм для обліку процесу виробництва існує можливість складання калькуляцій на будь-яку дату поточного місяця. В комп'ютерній бухгалтерії через розширені можливості аналітичного обліку можлива побудова багаторівневих та багатовимірних розрізів статей витрат, необхідних для потреб управління, а також ефективний облік витрат за центрами відповідальності.

Застосування комп'ютерних програм удосконалює технологію роботи з робочим планом бухгалтерських рахунків. Багато програм дозволяють вводити проводки одночасно в декількох робочих планах рахунків за одним первинним документом, що є корисним як для ведення окремого “управлінського” обліку, так і для одночасного обліку за різними стандартами. В програмі “1С: Підприємство 8.0” в конфігурації “Бухгалтерський облік для України” ця можливість використана, наприклад, для забезпечення ведення податкового обліку в окремому від фінансового обліку плані рахунків.

Можливості аналітичного обліку також значно розширюються порівняно з паперовою бухгалтерією. В сучасних комп'ютерних програмах бухгалтерського обліку можливе використання від 3 до 5 розрізів аналітичного обліку по кожному синтетичному рахунку.

На практиці це дозволяє, наприклад, вести облік товарів:

- а) в розрізі власне найменувань товарів;
- б) в розрізі складів (торгових точок);
- в) в розрізі матеріально відповідальних осіб;

г) в розрізі партій товарів.

Відповідно, можливими стають такі звіти і запити, як наприклад: “яку ми маємо кількість певного товару на різних складах з тієї самої партії?” Або ж “які товари з яких партій знаходяться у конкретної матеріально відповідальної особи?” .

Одразу зазначимо, що далеко не всі можливості й переваги комп'ютерної бухгалтерії, які зазначені вище, корисні і потрібні насамперед бухгалтерам. Як правило, бухгалтер – це фахівець, що працює за системою облікових нормативів відповідно до чинного законодавства. Його задачі — правильно і вчасно заплатити податки і відвітувати перед державними органами, звірити розрахунки з клієнтами і постачальниками підприємства, стежити за станом поточних рахунків підприємства і регулярно зводити баланс. Це зовсім не проста робота. Вона вимагає серйозної професійної підготовки і високої кваліфікації, особливо в українських умовах, коли законодавство регулярно змінюється. Тобто основний інтерес бухгалтера при запровадженні інформаційних технологій – це отримати інструмент, який би спрощував і пришвидшував його працю (і тут, до речі, наведені вище можливості щодо оцінювання та аналітичного обліку можуть іноді бухгалтерами сприйматись не як переваги, а як вимоги робити “зайву роботу”).

Бухгалтери швидше оцінять задекларовані розробниками можливості здійснювати в автоматичному режимі, наприклад, такі складні розрахунки, як обчислення сум валових доходів і валових витрат, сум податкових зобов'язань і податкового кредиту по податку на додану вартість по правилу “першої події” (Згідно Законів “Про оподаткування прибутку підприємств”, “Про ПДВ”), розрахунок різниць залишків товарно-матеріальних цінностей на початок і на кінець періоду згідно Закону “Про оподаткування прибутку підприємств”, розрахунки амортизації, розрахунки розподілу транспортних витрат, загальнопромислових витрат, нарахування заробітної плати з одночасним автоматичним розрахунком всіх податків та інших обов'язкових платежів, можливості автоматичного “закриття” періоду (закриття всіх рахунків доходів і витрат із розрахунком фінансових результатів) і автоматичного формування обов'язкової фінансової, податкової, статистичної звітності.

При застосуванні автоматизованих облікових систем є можливість вирішити проблему оперативності звітних даних. Якщо при паперових бухгалтерії операції накопичення даних в облікових регістрах, обчислення підсумків та перенесення даних між обліковими регістрами потребують великих витрат праці та завжди пов'язані з помилками, то при застосуванні комп'ютерів ці операції виконуються з мінімальною участі людини.

В умовах застосування автоматизованих систем є можливість посилити функцію контролю правильності, законності, а іноді й економічної доцільності бухгалтерських операцій (проводок), не підвищуючи трудомісткість ведення обліку. Це досягається шляхом попереднього програмування відповідних перевірочних нормативів та алгоритмів. Відповідно, автоматизована інформаційна система

забезпечує безперервний контроль як складання документів, так і поточних облікових записів. Це обумовлено тим, що комп'ютерна система бухгалтерського обліку має свою внутрішню структуру та вбудовані алгоритми, нав'язує бухгалтеру правила обліку і схему документообігу, задані відповідальними особами і зафіксовані в структурі системи. Практичний результат для підприємства – зменшення ймовірності помилок як через неграмотність або випадкову помилку бухгалтера, так і через навмисну шкоду.

Зазначимо однак, що практично всі наведені вище можливості стають доступними не одразу після придбання програми, а лише після доволі затратного процесу налагодження програми під особливості господарської діяльності й обліку конкретного підприємства¹.

Якщо розглядати ситуацію, коли автоматизація бухгалтерського обліку проводиться також і з метою отримати не дуже дорогий інформаційний інструмент, який би допомагав вирішувати поточні управлінські задачі, тоді такі додаткові інформаційні можливості (на зразок наведених вище можливостей використовувати різні способи оцінки, отримувати інформацію на підставі розвинутої аналітики за різноманітними запитами) починають дуже цікавити керівників підприємства різного рівня. Тут ми не будемо говорити про впровадження потужних і відповідно дуже дорогих систем класу ERP, які, як вважають фахівці, є життєво необхідними лише для підприємств з річним оборотом не менше 1,5 млн.дол. [5], – а зупинимось на окремих корисних можливостях, які надає управлінцям сучасне програмне забезпечення для автоматизації саме фінансового обліку. Адже у всьому цивілізованому світі всі керівники вищої ланки і перші керівники компаній не тільки знайомі з основами бухгалтерії, але і активно використовують дані бухгалтерського обліку в своїй роботі.

Сучасні програмні продукти класу *універсальних бухгалтерських систем* [2], представлені на українському ринку, такі як “1С:Предприятие” версій 7.7. та 8.0, БЕСТ, “Парус” дозволяють робити багато речей, які значно виходять за межі того, що потребує фінансовий (а тим більше податковий) облік. Наприклад, як максимум подібні системи можуть бути налагоджені для введення планових бюджетів, та обліку фактичного їх виконання як по надходженнях, так і по витратах². Облікова система в принципі дозволяє робити бюджетні прогнози, в неї можна вводити інформацію про

¹ Автору відомий власник малого бізнесу, який принципово не виділяє кошти на автоматизацію бухгалтерського обліку. Аргументація проста: “свій бізнес я знаю сам, а витратити гроші на допомогу бухгалтеру – навіщо ж я йому плачу зарплату?” В підсумку бухгалтеру підприємства довелося за допомогою друзів створювати систему бухгалтерського обліку за допомогою електронних таблиць Microsoft Excel. І що ж – бухгалтер тривалий час працює за допомогою такої “автоматизованої системи”, а підприємство заощадило час і гроші. В іншому аналогічному випадку бухгалтер використовує неліцензійну програму “1С: Бухгалтерия 6.0. Проф.”, яку обслуговує власними силами (перша вища освіта бухгалтера – математична).

² Наприклад, в Національному університеті “Києво-Могилянська академія” автоматизація бюджетування була здійснена на базі фінансового обліку за допомогою платформи “1С: Предприятие 7.7” компанією “10Tech”.

майбутні операції та оцінювати їх вплив на стан підприємства. Як короткотермінові, так і довгострокові бюджети забезпечують керівництво життєво необхідною фінансовою інформацією. При цьому кожна бухгалтерська операція, що реєструється в системі, отримує “третій вимір” – збільшує або зменшує відповідну статтю бюджету підприємства.

Такі облікові системи вже можна розглядати як “міні-управлінські”, призначені для забезпечення керівників необхідною для прийняття рішень інформацією (рис. 1). Такі системи розпізнають господарські події глибше, ніж просто у бухгалтерському розумінні, і надають багато надзвичайно корисної інформації для системи управління.

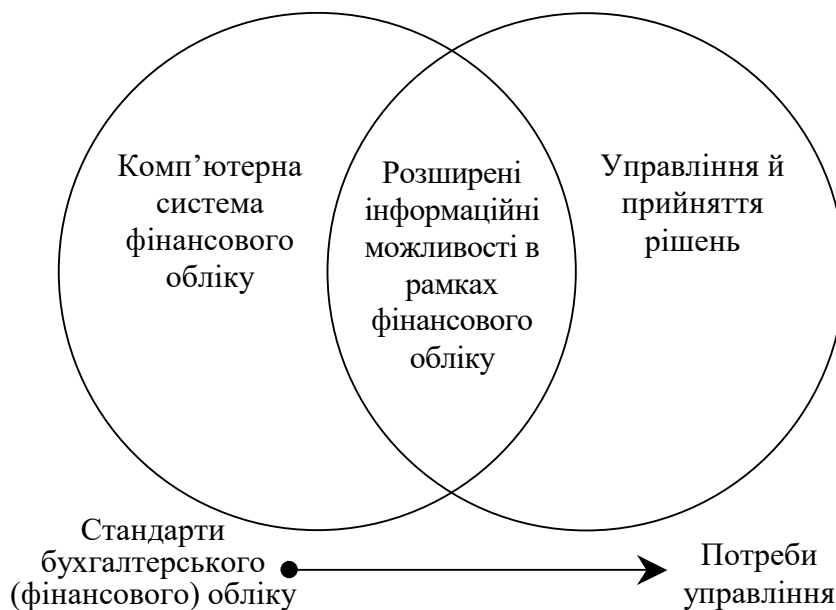

Рис. 1. Розширені функції бухгалтерських інформаційних систем

Серед інших корисних для управлінців можливостей комп'ютерних бухгалтерських програм відзначимо можливості отримувати різноманітні звіти на підставі введених даних. Автоматизований облік відкрив перед обліковцями та керівниками широкі можливості щодо оперативності та якості складання звітності. При комп'ютерному способі обробки даних звітність формується як у регламентному режимі, так і в режимі запитів до бази даних, а не складається один раз для використання протягом тривалого часу. Фактично, кожен звіт в комп'ютерній бухгалтерії – це форма плюс певний алгоритм отримання звітних даних. Відповідно, облікові системи можна налагодити не тільки на отримання різного роду бухгалтерських звітів (шахової відомості, оборотно-сальдової відомості, різноманітних довідок по рахунках), але й на отримання різних довідок, корисних для поточного управління підприємством. Як показує практика, в першу чергу керівників цікавить: а) наявність грошей на рахунках підприємства і в касі і б) поточна кредиторська і дебіторська заборгованість на конкретну дату. Ці довідки найпростіше отримати на підставі бухгалтерських даних (звичайно, за умови своєчасного введення

облікової інформації в програму). Серед інших корисних управлінцям звітних довідок, які можуть бути отримані з бухгалтерських програм, можна назвати, наприклад, товарний звіт або ж розрахунки рентабельності, платоспроможності, фінансової стійкості. Насправді, добре організована автоматизована система бухгалтерського обліку маже дати керівнику значно більше, ніж самому бухгалтеру.

Незважаючи на всі наведені переваги, які підприємство та його бухгалтерія можуть отримати від впровадження автоматизованих облікових систем, є безліч прикладів, коли підприємства витрачали величезні суми на автоматизацію різного роду економічних функцій і досягали дуже обмеженого успіху. Тому спробуємо також **сформулювати основні проблеми, які виникають на підприємствах у зв'язку з проведенням автоматизації обліку, контролю та інших економічних функцій та започаткувати аналіз цих проблем.** Більше того, питання впровадження обліково-економічного програмного забезпечення завжди є надзвичайно дискусійними – такими, що їх завжди по-різному розуміють представники різних задіяних професійних груп (виділимо бухгалтерів, керівників підприємств, працівників ІТ-відділів підприємств, представників фірм-розробників, науковців). Але й всередині цих груп часто немає єдності в розумінні проблем впровадження й шляхів їхнього подолання.

По великому рахунку, всі проблеми, пов'язані з ІТ в управлінні, обліку та контролі – це складові однієї великої проблеми впровадження³. І ця проблема є критичною. В деяких джерелах успішність впровадження автоматизованих систем управління підприємством зазначається на рівні лише 26% [4]! Втім, опитування свідчить, що у випадку бухгалтерських систем ймовірність успіху все ж вища – не менше 60% підприємств змогли комплексно автоматизувати свій бухгалтерський облік.

³ Наскільки проблема впровадження інформаційних технологій є болючою для бізнесу, свідчить той одночасно прикрий та смішний факт, що дуже часто фірми, які спеціалізуються в створенні і розповсюдженні засобів автоматизації бізнесу, фінансів, бухгалтерського обліку і контролю, самі часто стикаються з проблемами автоматизації бізнесу і зокрема обліку! Наприклад, найвідоміша в світі компанія з розробки програмного забезпечення Microsoft (яка також розробляє і системи класу ERP) в середині 1990-х років мала великі проблеми з автоматизації власної діяльності [6, с.148]. Проект вже тривав три роки, результатів не було видно, і Білл Гейтс почав ставити перед своїми працівниками питання їхньої службової невідповідності. Зрештою, віце-президент Стів Балмер був змушений відвідати не менш відому американську компанію Wall-Mart і подивитись на те, як у них працює автоматизована облікова система. Після цього він сказав керівнику відділу інформаційних систем: “Ви що, знущаєтесь!?”, а далі дещо дуже емоційне, а що саме – першоджерело посоромилось процитувати [11]. Тільки після цього процес впровадження управлінської системи класу ERP SAP R/3 в компанії Microsoft набув необхідної динаміки.

Автор знає аналогічні випадки, на жаль, і серед відомих українських розробників облікового програмного забезпечення. Так, бухгалтери одного із дилерів російської системи класу ERP використовували в своїй роботі програму “1С: Бухгалтерія”! На іншій фірмі – відомому українському розробнику систем автоматизації роздрібною торгівлі – й досі автоматизовані лише окремі ділянки бухгалтерського обліку, облік витрат ведеться в MS Excel, а, наприклад, облік розрахунків з підзвітними особами та Головна книга, податкові реєстри – вручну.

Основним фактом, який чітко пост-фактум свідчить, що підприємство вже має проблеми із впровадженням програмного забезпечення, є ситуація, коли:

- а) гроші на автоматизацію вже витрачені;
- б) на визначену дату програмне забезпечення не виконує тих функцій, які, як планувалось, мали бути реалізовані.

Далі проект може розвиватися за двома сценаріями. Перший: керівництво підприємства через небажання припуститись повторної помилки вже не йде на додаткові витрати, і проект закривається. Другий: поступово, зусиллями великого штату програмістів, система переписується, іноді майже повністю, і у такому вигляді вводиться в експлуатацію.

Як наслідок, підприємство витрачає додатковий час та гроші. Якщо ж проблема не усвідомлена, то підприємство може чекати сумний підсумок – коли буде визнано, що впровадження зазнало фіаско. Але це не є найгіршим – найгірше, коли після того буде прийняте рішення впроваджувати іншу програму в той же спосіб, і все завершиться так само.

Детальна класифікація проблем впровадження та аналіз шляхів їх вирішення потребують окремого дослідження. Зараз виділимо три найбільш важливих питання, про які слід пам'ятати при впровадженні, а саме:

- проблема загальної організації бізнесу й обліку;
- проблема грошових коштів;
- проблема облікових та технічних кадрів.

Звичайно, всі ці проблеми взаємопов'язані. Вирішення хоча б однієї з них спрощує вирішення інших проблем. Наприклад, якщо підприємство від початку готове вкладати значні кошти у впровадження системи, то залучення сторонніх консультантів та суттєве оновлення (і навчання) штату власних фахівців значно сприяють успіху проекту. Під “значними” коштами ми маємо на увазі порядок цифр від десятків тисяч до мільйонів доларів. Це той ринковий рівень оплат, який на сьогодні існує щодо оплати послуг консультантів та впроваджувальних фірм. Але скільки взагалі має витратити підприємство сьогодні на інформаційні технології? Як поррахувати ефект від інвестицій в такі технології? Це дуже непрості питання. Вадим Уткін, відомий фахівець київської фірми Innoware зазначає, що українські підприємства інвестують в ІТ в середньому від 1% до 2% від обороту, в той час як в розвинутих країнах цей показник складає от 5 до 10% [9]. Наше дослідження в цілому підтверджує ці дані – опитування показало, що українські підприємства витрачають на інформаційні технології в середньому близько 3% загального бюджету витрат. Це незадовільний показник. Можна стверджувати, що збільшення питомої ваги витрат на інформаційні технології на українських підприємств є обов'язковою передумовою успішності проектів автоматизації управління й обліку. Якщо ж коштів не вистачає, можливо, слід прислухатись до поради американського автора Д. Тапскотта. Він пише: “...у конкретних економічних умовах може виявитися більш ефективним віддати

перевагу інвестиціям в удосконалення ручних операцій із документами, а не у витончені комп'ютерні системи” [8, с.6].

Однак, дуже часто, навіть витративши значні гроші на автоматизацію обліку, керівники підприємств здивовані тим, що вони персонально мало відчують користь від автоматизованої облікової системи. Але справа в тому, що традиційна фінансова бухгалтерія і бухгалтери в принципі не зорієнтовані на подання необхідної керівництву інформації. Не починають вони самі по собі робити цього і після автоматизації обліку. Спроба перебудувати діяльність бухгалтерії загрожує особистісними конфліктами. Іноді простіше залишити бухгалтерів у спокої і “не завантажувати” їх новими функціями. Саме тому на великих і середніх за розміром підприємствах (з кількістю працюючих більше 200) функції аналізу облікової інформації та її контролю, як правило, передані в інші руки – фінансовим контролерам, фінансовим директорам та їхнім службам, іноді – службам внутрішнього контролю й аудиту.

З іншого боку, на невеликих та середніх за розміром підприємствах часто немає іншої альтернативи, ніж покласти саме на автоматизовану бухгалтерію функції контролю, аналізу, фінансового планування та прогнозування. І тут на перший план виходить кадрова проблема – адже в такому випадку бухгалтер має бути як фахівцем дуже високої кваліфікації, так і бути здатним перейматись проблемами бізнесу та управління в цілому не менше, ніж керівник. Та й керівник має бути здатен як поставити задачу з отримання інформації перед бухгалтером та програмістом, так і мати належний рівень освіти для трактування й використання одержаних даних. На порівняно невеликому підприємстві також не просто вирішити й проблему належного обслуговування комп'ютерної техніки та працездатності програмного забезпечення.

У випадку впровадження управлінських систем класу ERP на великих підприємствах впровадженню в першу чергу можуть зашкодити проблеми системи управління в цілому, тобто проблеми загальної організації бізнесу й обліку. Оскільки такі програмні системи намагаються змодельовати бізнес-процеси підприємства в програмному забезпеченні і супроводжувати, фіксувати кожен дію того або іншого працівника, безлад в організації бізнесу та неузгодженість бізнес-процесів, погана організація бухгалтерського обліку та документообігу можуть виявитись критичними для проекту впровадження. С.П. Проскурін наприклад, вважає, що фірма готова до комп'ютеризації тоді, “коли діяльність окремих елементів в її “живій” системі починає стабілізуватися: напрямок визначений, склад менеджерів оптимальний і функціонально повний, показники діяльності фірми стабільно зростають” [7]. З цим можна погодитись.

В цілому, незважаючи на наведені проблеми, ми вважаємо, що альтернативи інформаційним обліковим технологіям в середньостроковій перспективі як у бухгалтерів, так і у керівників немає. І це стосується підприємств будь-яких розмірів і галузей. Все ширше поширюється думка, що “... ІТ – це питання гігієни підприємства,

але ніяк не розкоші або стратегічної конкурентної переваги.” [9]. Питання тільки в тому, який варіант автоматизації обрати, як і з ким його здійснити і скільки це буде коштувати.

Література

1. Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку: історія, теорія, перспективи. Наукове видання. – Житомир: АСА, 2001. – 416 с.
2. Івахненко С.В. Класифікація програмного забезпечення обліку і контролю // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. – № 7. – С. ??-??.
3. Івахненко С.В. Сучасні інформаційні технології управління підприємством та бухгалтерія: проблеми і виклики. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. – № 4. – С. 52-58.
4. Николаева Т. Выборная кампания: как выбрать консультанта для внедрения ERP-систем и чем это чревато. // Бизнес. – 2006. – № 12(687). – С. 68-69.
5. Николаева Т. Не человеческий бизнес. // Бизнес. – 2006. – № 12(687). – С. 64-67.
6. О’Лири, Дэниел. ERP системы. Современное планирование и управление ресурсами предприятия. Выбор, внедрение, эксплуатация. – М.: ООО «Вершина», 2004. – 272 с.
7. Проскурин С.П. Десять вопросов на тему автоматизации. // Бухгалтер и компьютер. – 1998. – № 0 (Приложение к журналу "Бухгалтерский учет"). – С. 5-21.
8. Тапскотт Д. Электронно-цифровое общество. Пер. с англ. и оформление – К.: INT-press. – М.: Рефл-бук, 1999. – 432 с.
9. Уткин В. Сколько «ест» IT? // "&СТРАТЕГИИ". <http://www.strategy.com.ua/>.
10. Цыганок А.В. Системы управления производственными предприятиями. // Корпоративные системы. – 2000. – № 3. – С. 20-21.
11. Bashein, B., Markus, L., Finley, J. Safety Nets: Secrets of Effective Information Technology Controls. – Morristown, NJ: Financial Executives Research Foundation. – 1997.